

شاخص‌های مؤثر در تشخیص تهدیدات نظامی قریب‌الوقوع و واکنش قانونی در برابر تهدیدات از منظر حقوق بین‌الملل

پوریا ابراهیم‌زاده* - دکتر محسن سیرغانی**

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

چکیده

ذیل بند ۴ از ماده ۲ منشور ملل متحد، تهدید به توسل به زور در روابط بین‌المللی منع گردیده است. مقررہ اخیر در درجه اول دلالت به تهدیدات نظامی غیرقانونی دارد لیکن منشور هیچ اشاره‌ای به خصوصیات این نوع از تهدیدات نکرده است. از طرفی نظر به وجود واژگانی همچون دفاع پیش‌دستانه که احساس یک تهدید نظامی قریب‌الوقوع را جواز توسل به زور می‌داند، آشنایی با شاخص‌های مؤثر در تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع ضروری به نظر می‌رسد. پرسش اصلی تحقیق حاضر آن است که یک تهدید نظامی غیرقانونی دارای چه ویژگی‌هایی است و چگونه می‌توان یک تهدید نظامی قریب‌الوقوع را از یک تهدید نظامی منفعلانه تفکیک کرد؟ در این تحقیق نویسندگان از روش توصیفی-تحلیلی استفاده نمودند تا به پرسش فوق پاسخ معقولی ارائه دهند. یافته‌های تحقیق با تأکید بر شش شاخص مجاورت، زمان مورد نیاز جهت عملیاتی شدن تهدید، هویت کارگزار تهدید، دامنه و زمینه تهدید، هدف تهدید و سطح روابط بین‌المللی به پرسش فوق پاسخ داده است. در نهایت نویسندگان با استناد به برخی از اسناد و معاهدات بین‌المللی به راهکارهای قانونی مقابله با تهدیدات نظامی غیرقانونی از منظر حقوق بین‌الملل پرداختند.

کلیدواژگان

تهدید، تهدیدگر، تهدید نظامی، تهدید قریب‌الوقوع، حقوق بین‌الملل

* دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، گروه حقوق، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

** نویسنده مسئول، استادیار عضو هیأت علمی گروه حقوق دانشگاه پیام نور، ایران، تهران.

ایمیل: sirghani_law@pnu.ac.ir

مقدمه

هر چند که در زمان نگارش و تصویب منشور ملل متحد مقصود از تهدید^۱ دلالت به گونه نظامی آن داشت، لیکن مسائل مرتبط با امنیت ملی^۲ در عصر حاضر اقتضا می‌کند که به درک وسیعی از مفهوم تهدید مندرج در بند ۴ ماده ۲ منشور قائل باشیم و آن را به تهدیدات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و... نیز تعمیم دهیم. حال اگر بخواهیم به تفسیر مضیق^۳ از منشور اکتفا کنیم می‌بایست مشخص شود که یک تهدید نظامی غیرقانونی دارای چه ویژگی‌هایی می‌باشد؛ زیرا منشور اشاره‌ای بدین موضوع نکرده است. از طرفی با ورود به قرن ۲۱ شاهد ظهور واژگانی همچون دفاع پیش‌دستانه^۴ در ادبیات نظامی برخی کشورها از جمله ایالات متحده آمریکا بودیم. به زعم برخی از کشورها توسل به زور در برابر تهدید نظامی قریب‌الوقوع ذیل واژه اخیر مجاز تلقی می‌گردد. مسئله این نیست که هیچ کدام از مصادیق دفاع پیش‌دستانه به طور صریح مقبول حقوق بین‌الملل واقع نشده است. مسئله اصلی آن است که حیات این راهبرد نظامی در سایه خلاء حقوقی و تحقیقاتی پیرامون نحوه تفکیک تهدید قریب‌الوقوع از تهدید منفعلانه همچنان ادامه دارد.

پرسش اصلی تحقیق حاضر عبارت است از اینکه یک تهدید نظامی غیرقانونی دارای چه ویژگی‌هایی است و چگونه می‌توان یک تهدید نظامی قریب‌الوقوع را از یک تهدید نظامی منفعلانه تفکیک کرد؟ فرضیه ما اینگونه است که کلیه تهدیدات نظامی خارج از چارچوب ماده ۵۱ منشور ملل متحد غیرقانونی می‌باشد. همچنین معتقدیم دکترین نظامی کشورها با قائل شدن به مجموعه‌ای از شاخص‌های مشترک می‌توانند تهدید نظامی قریب‌الوقوع را از نوع منفعلانه تفکیک کنند. نویسندگان با هدف یافتن پاسخ کاملی برای پرسش تحقیق از روش توصیفی-تحلیلی استفاده نمودند و با رجوع به رساله‌های نظامی متعدد در صدد تحلیل نظریات مرتبط با موضوع، بر شمردن ویژگی‌های تهدید نظامی غیرقانونی و شاخص‌هایی که می‌تواند در تشخیص یک تهدید نظامی قریب‌الوقوع از نوع منفعلانه آن مفید واقع گردند برآمدند.

۱- پیشینه

اولین منبع کتاب «حقوق جنگ: حقوق بین‌الملل مخاصمات مسلحانه» اثر محمدحسین ضیائی بیگدلی است (ضیائی بیگدلی، ۱۳۹۷: ۵۱۹)؛ (Ziaei Bigdeli, 2018: 519). تحقیق حاضر پیرامون

¹. Charter of the United Nations

². Threat

³. Army Threat

⁴. National Security

⁵. Narrow Interpretation

⁶. Preemptive Defense

حقوق مخاصمات مسلحانه بین‌المللی نگارش شده است که در این حوزه کتاب اخیر اثری مرجع محسوب می‌شود. نویسنده اثر فوق محور اصلی مطالب کتاب خویش را مسئله توسل به زور قرار داده است در حالی این تحقیق صرفاً به مسئله تهدید نظامی غیرقانونی و قریب‌الوقوع تأکید دارد.

دومین منبع کتاب «آسیب‌ها و تهدیدات درون‌نگر» اثر غلامرضا علاماتی است (علاماتی، ۱۳۹۶: ۲۴۰)؛ (Alamati, 2018: 240). از آنجا که نویسنده فوق برای انتقال مقصود خویش پیرامون اقسام گوناگون تهدید از مثال‌های متعدد بهره برده است لذا مطالعه اثر ایشان در ارائه تحلیلی بهتر در بخش مبانی نظری تحقیق بسیار مفید واقع شد. اثر فوق به چند سطر پیرامون شاخص‌های مؤثر در تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع بسنده کرده است و از این جهت ایده نگارش یک تحقیق تخصصی حول محور این موضوع در ذهن نویسندگان این متن ایجاد شد.

سومین منبع مقاله «درک تهدید در روابط بین‌الملل: حساب‌های واقع‌گرا و لیبرال» اثر مونا الکساندر سیرز است (Sears, 2021: 23). نویسنده مقاله فوق علاوه بر تفکیک اقسام مختلف تهدید، مسئله ممنوعیت اعمال آن در روابط بین‌المللی را نیز مورد توجه قرار داده است. علی‌رغم بهره گرفتن از مقاله فوق در بخش مبانی نظری باید اذعان کرد که اثر فوق نه تنها به شاخص‌های مؤثر در تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع اشاره نکرده، بلکه صرفاً به معرفی یک راهکار جهت مقابله با تهدیدات بسنده نموده است؛ در حالی که تحقیق حاضر ضمن تأکید بر شاخص‌های مؤثر در تشخیص تهدیدات نظامی غیرقانونی قریب‌الوقوع، به کلیه اقدامات قانونی قابل انجام در مقام مقابله با تهدیدات نظامی غیرقانونی اشاره می‌کند.

چهارمین منبع مقاله «عدم تعیین تهدید صلح توسط شورای امنیت سازمان ملل متحد» به عنوان نقض قوانین بین‌المللی» اثر سائینا جیپالو است (Dipalo, 2018: 21). مقاله فوق به یک نگرش انتقادی در خصوص موضع منفعل شورای امنیت نسبت به مصادیق تهدید تأکید دارد. تحقیق حاضر با اجتناب کردن از جنبه‌های سیاسی مقاله فوق، موضع‌گیری شورای امنیت را در برابر مصادیق توسل به تهدید در روابط بین‌المللی ضروری دانسته است.

۲- چارچوب مفهومی و مبانی نظری

برای درک بهتر مباحث آتی، این بخش را به تعریف واژگان و مبانی نظری حاکم بر موضوع تحقیق اختصاص می‌دهیم.

۱-۲- چارچوب مفهومی

علی‌رغم آنکه منشور ملل متحد تعریفی از تهدید ارائه نکرده، لیکن جامعه بین‌المللی از یافتن

¹. United Nations Security Council

². International Community

معنای لغوی واژه تهدید عاجز نیست. از نظر لغوی در لغتنامه لانگمن^۱ سه تعریف، در لغتنامه وبستر^۲ دو تعریف و در لغتنامه آکسفورد^۳ نیز دو تعریف از این واژه ارائه شده است که کلیه تعاریف اخیر با تکیه بر مفاهیمی همچون ترسانیدن یا بیم دادن، عملاً تفاوت فاحشی با یکدیگر ندارند. از نظر ماهوی نیز نویسندگان زیادی حسب درک خود از واژه تهدید تعابیری را ارائه نمودند. به عنوان مثال اولمان^۴ تهدید را مجموعه‌ای از رفتارها و اقدامات می‌داند که موجودیت یک دولت، سازمان یا شخص را به مخاطره انداخته و دامنه‌گزینه‌های انتخابی او را کاهش داده است. مارجر^۵ نیز تهدید را احساس یک خطر قریب‌الوقوع دانسته که از سوی اطراف متخاصم و یک ناظر مستقل و بی طرف قابل کشف باشد (علاماتی، ۱۳۹۶: ۵۰)؛ (Alamati, 2018: 50).

با تمام آنچه که در فوق گفته شد باید پذیرفت که واژه تهدید همانند واژه تروریسم^۶ با چالش معنایی مواجه است و تا کنون تعریفی از تهدید که حتی بتواند نظر مساعد اکثر اعضای جامعه بین‌المللی را جلب کند مطرح نگردیده است (Lutz and Lutz, 2019: 23). دشواری در ارائه تعریفی جامع و مانع از تهدید تا حدودی معلول این علت است که ارتباط دو واژه امنیت و تهدید آنچنان در یکدیگر عجین گشته است که نمی‌توان هنگام صحبت درباره یکی از آنها از صحبت پیرامون دیگری اجتناب کرد؛ حال آنکه هر کشور حسب درک خویش امنیت را تعریف می‌کند و تعریف تهدید در نزد او تا حد زیادی متأثر از درک او از امنیت است. برخی از کشورها نبود تهدید را وجود امنیت دانسته و عدم وجود امنیت را جولان تهدیدات تعبیر می‌کنند (Brzica, 2018: 41-44).

تهدید حسب هدف به دو نوع تهدید بازدارنده^۷ و تهدید اجبارکننده^۸ تقسیم می‌شود. تهدیدات بازدارنده با هدف ممانعت از انجام یک فعل و تهدیدات اجبارکننده با هدف انجام یک فعل توسط تهدیدگر مورد استفاده قرار می‌گیرند. برای مثال تهدید بازدارنده می‌تواند در قالب بازداشتن یک دولت از پیوستن به یک معاهده و تهدید اجبارکننده می‌تواند در قالب اعمال فشار بر یک دولت جهت پذیرش همان معاهده مصداق یابد. همچنین تهدیدات حسب راهبرد به دو نوع تهدید نرم^۹ و تهدید سخت تقسیم می‌شوند. بر خلاف تهدیدات نرم، تهدیدات سخت به تهدیدات کوتاه مدتی

¹. Longman Dictionary

². Webster Dictionary

³. Oxford Dictionary

⁴. Richard Ullman

⁵. Martin Marger

⁶. Terrorism

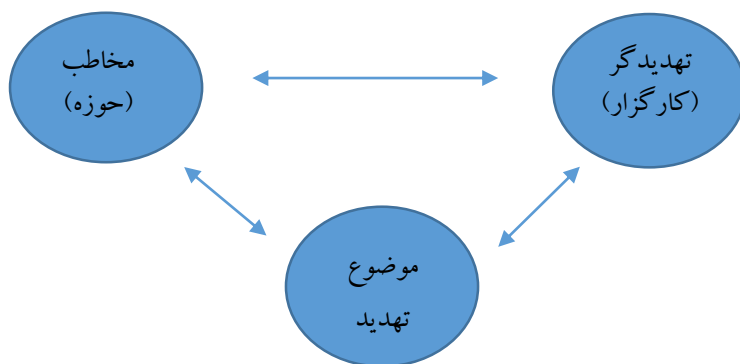
⁷. Deterrent Threat

⁸. Coercive Threat

⁹. Soft Threat

اطلاق می‌گردد که کارگزار آن خارجی، ابزار آن تسلیحات نظامی و موضوع آن متمرکز بر اعمال زور علیه مخاطب تهدید است.

تهدید نظامی یا همان تهدید به توسل به زور یکی از اقسام تهدیدات سخت محسوب می‌شود. مقصود از تهدید نظامی تهدیدی است که موجودیت و امنیت مخاطب تهدید را تحت شعاع قرار دهد (عبدالله‌خانی، ۱۳۹۸: ۶۷-۷۶)؛ (Abdullah Khani, 2019: 67-76). واژه‌نامه نظامی آمریکا نیز تهدید نظامی را دریافت پیامی خصمانه از سوی رقیب تعریف کرده است (Dictionary of Military and Associated Terms, 2010). در ادبیات حقوقی براونلی^۱ اینگونه اظهار داشته است: «تهدید به توسل به زور پیام صریح یا ضمنی دولتی به یک دولت دیگر است مبنی بر اینکه چنانچه درخواست‌های او محقق نگردد علیه مخاطب پیام متوسل به زور خواهد شد» (قاسمی و چاربخش، ۱۳۹۱: ۱۳۶)؛ (Ghasemi and Chahrbakhsh, 2012: 136). چنانچه مخاطب تهدید تدابیر مناسبی در برابر تهدیدات نظامی اتخاذ نکند می‌بایست منتظر وقوع طیف وسیعی از نتایج باشد که موجودیتش را به چالش خواهند کشید؛ فلذا بدیهی است که رهبران سیاسی، نظامی و مشاوران حقوقی آنها جهت تأمین امنیت ملی سرزمین خویش بر مقابله با تهدید نظامی توجه اکیدی داشته باشند.

نمودار ۱: عناصر تهدید نظامی

Figure 1: Military Threat Elements

(عبدالله‌خانی، ۱۳۹۸: ۳۶-۲۲)؛ (Abdullah Khani, 2019: 22-36)

نمودار فوق به این موضوع اشاره دارد که یک تهدید نظامی متشکل از سه عنصر است. برای تفهیم بهتر نمودار یک مثال ارائه می‌کنیم. قبل از به وقوع پیوستن واقعه پرل هاربر، کارگزار تهدید

¹. Lan Brownlie

². Pearl Harbor

ژاپن، حوزه تهدید ایالات متحده و موضوع تهدید حمله نظامی به پایگاه هوایی آمریکا واقع در جزایر هاوایی بود (Nelson, 2017: 19).

۲-۲- مبانی نظری

آنچه مهم است شناخت شاخص‌های مؤثر در تشخیص تهدیدات نظامی قریب‌الوقوع است و نه تعریف تهدید. در این خصوص بوزان^۱ اظهار داشته است: «چالش اصلی برای رهبران و مدیران کشور مسئله نحوه برخورد مؤثر و اتخاذ تدابیر مناسب در برابر تهدیدات قریب‌الوقوع است و نه تعریف تهدید. اتخاذ تدبیر مناسب در گرو توانایی رهبر در داشتن درک معقول از ماهیت تهدید و آسیب‌پذیری دولت خویش است» (دوست‌محمدی؛ ۱۳۸۷: ۹)؛ (Doostmohammadi, 2009: 9).

آشنایی با نظریه توازن تهدید^۲ و مکتب کپنهاگ^۳ به شناسایی برخی از شاخص‌های مؤثر در تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع کمک شایانی می‌کند. نظریه توازن تهدید که توسط مارتین والْت^۴ ابداع شد بر این موضوع تأکید دارد که واکنش دولت‌های مخاطب تهدید نظامی قریب‌الوقوع خارج از دو استراتژی هم‌رنگ شدن^۵ یا ایجاد الگوی اتحاد^۶ نخواهد بود. کشورهای ضعیف ترجیح می‌دهند با انگیزه‌های مختلف از جمله کاهش خطر حمله کارگزار تهدید به آنها، تضمین امنیت خویش، سهم شدن در عواید حاصل از پیروزی به عنوان شریک کارگزار تهدید و یا بهره‌مندی از پاداش‌های کارگزار تهدید، با تهدید همراه و به اصطلاح هم‌رنگ تهدید شوند. به عنوان مثال می‌توان از فلسفه همکاری و حمایت بسیاری از کشورهای عربی و غربی از عراق در ماجرای تجهیز کردن ارتش این کشور از سوی آنها و پشتیبانی از صدام^۷ جهت حمله او به ایران اشاره کرد (Tabatabai and Samuel, 2017: 162). کشورهای که تا حدودی توان دفاع از خود را دارند با ایجاد حلقه‌های اتحاد قابلیت‌های خود را بهبود بخشیده و آماده پاسخ به تهدیدگر می‌شوند. در این خصوص نیز می‌توان به فلسفه ایجاد ناتو^۸ اشاره کرد (Flanagan and et.al., 2020: 36). نظریه توازن تهدید به شرح ذیل از سه شاخص برای تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع بهره می‌برد:

^۱ Barry Gordon Buzan

^۲ The Balance of Threat

^۳ Copenhagen School

^۴ Stephen Martin Walt

^۵ Bandwagoning

^۶ Alliance Pattern

^۷ Saddam Hussein

^۸ North Atlantic Treaty Organization (NATO)

ضعیف	شدید	سطح
		شاخص
فاصله زیاد	فاصله کم	مجاورت ^۱
توان نظامی پایین	توان نظامی بالا	قدرت ^۲
نیت غیر خصمانه	نیت خصمانه	نیت ^۳

جدول ۱: شاخص‌های تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع از منظر نظریه توازن تهدید

Table 1: Indicators for Detecting an Imminent Military Threat from the Perspective of the Threat Balance Theory

(دوست‌محمدی؛ ۱۳۸۷: ۹)؛ (9) (Doostmohammadi, 2009)

باری بوزان، بنیانگذار مکتب کپنهاگ تهدید را در پنج حوزه نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را ذیل عنوان تهدیدات موجودی^۴ مورد شناسایی قرار داده است. این مکتب امنیت را در تهدید زدایی و جولان تهدیدات را معلول فقدان امنیت می‌داند. در مکتب کپنهاگ تهدیدات نظامی از سایر گونه‌های تهدید متمایز هستند و بوزان برای شناسایی تهدید نظامی قریب‌الوقوع به پنج شاخص مجاورت، احتمال وقوع تهدید، میزان خسارت ناشی از وقوع تهدید، هویت تهدیدگر^۵ و سوابق تاریخی عملی شدن تهدید توسط تهدیدگر تأکید دارد (مرادیان، ۱۳۹۷: ۱۷)؛ (Moradian, 2019: 17). در بخش ۲-۴ تمام شاخص‌های فوق را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

۳- تاریخچه

هر چند میثاق جامعه ملل^۶ در ظهور قاعده منع توسل به زور نقش مهمی ایفا کرد لیکن به دلیل خودمختاری دولت‌ها در زمان تصویب میثاق، نویسندگان^۷ ترجیح دادند که از ممنوعیت صریح توسل به زور صرف‌نظر کنند تا شاهد نقض مفاد میثاق از سوی دولت‌ها نباشند. با پایان یافتن جنگ جهانی دوم و به موجب منشور ملل متحد، قاعده منع توسل به زور به یک قاعده آمره بین‌المللی^۷ بدل گشت و مسئله تهدید و توسل به زور در عرض یکدیگر قرار گرفتند و هر دو ممنوع اعلام شدند (Melling, 2019: 330).

¹. Proximity

². Power

³. Intent

⁴. Existential Threats

⁵. Threat Agent Identity

⁶. Covenant of the League of Nations

⁷. Erga Omnes

تا پایان جنگ سرد^۱ پیروان نظریه واقع‌گرایی^۲ با تأکید بر اینکه در صحنه بین‌المللی دولت‌ها بازیگران اصلی هستند و قدرت نظامی مؤثرترین ابزار در مناسبات بین‌المللی محسوب می‌شود تهدید را محدود و معطوف به جنبه نظامی آن کرده بودند. در آن ایام جلوگیری از تحمل تهدید نظامی در گرو افزایش توان نظامی بود تا اینکه فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی جهان را آستان حوادث گوناگون نمود (Watts and et.al., 2018: 81-93). چندی پس از آنکه ایالات متحده به عنوان دولت بلامنازع جهان ایفای نقش کرد حوادث تروریستی ۱۱ سپتامبر رقم خورد. در آن زمان جمهوری خواهانی همچون بوش^۳ و رامسفلد^۴ با دفاع از مبانی مندرج در سند راهبردی امنیت ملی ایالات متحده آمریکا^۵ یک بدعت جدید در مقابل ماده ۵۱ منشور پدید آوردند. بر اساس این بدعت ذیل واژه دفاع پیش‌دستانه ایالات متحده حق اقدام نظامی در برابر تهدید نظامی قریب‌الوقوع را داشت و در حال حاضر نیز منکر چنین حقی برای خویش نیست. به موازات این جریانات تحقیقات زیادی پیرامون گونه‌شناسی واژه تهدید آغاز شد و این مؤلفه بر اساس مواردی همچون نوع، شدت، مخاطب و... در اقسام گوناگون مورد مطالعه قرار گرفت (Jouinia and et.al., 2014: 493). در نهایت نظریه توازن تهدید و مکتب کپنهاگ به شاخص‌های مرتبط با تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع اشاراتی کردند.

۴- تشخیص تهدیدات نظامی و واکنش قانونی به آنها از منظر حقوق بین‌الملل

در این بخش از تحقیق به ویژگی‌های تهدید نظامی غیرقانونی و شاخص‌های مؤثر در تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع می‌پردازیم.

۴-۱- ویژگی‌های تهدید نظامی غیرقانونی

برای اینکه تهدیدی وصف نظامی و غیرقانونی را به خود منتسب کند می‌بایست ۳ ویژگی داشته باشد:

۴-۱-۱- پیام تهدید می‌بایست با مضمون نظامی و روانشناسی شده طراحی شده باشد

کارگزار تهدید می‌بایست پیامی را طراحی کند که در آن درخواستی درج شده باشد. محتوای پیام نیز باید به گونه‌ای تنظیم شود که مخاطب پیام اینگونه برداشت نماید که عدم تن دادن به خواسته مندرج در پیام هزینه بیشتری برایش به بار خواهد آورد. به بیان بهتر تهدید می‌بایست مؤثر واقع شود. محتوای پیام تهدید نیز می‌بایست به مسئله توسل به زور و قوای نظامی تأکید داشته باشد. لذا تهدید

¹. Cold War

². Realism

³. George Walker Bush

⁴. Donald Rumsfeld

⁵. National Security Strategy of United States

با مضامینی نظیر کاهش یا قطع مناسبات تجاری و دیپلماتیک به موضوع بحث ما وارد نیست.

۱-۴-۲- محتوای پیام تهدید می‌بایست غیرقانونی باشد

تهدید می‌بایست مشمول وصف غیرقانونی باشد. به بیان بهتر تحقق توسل به زوری که در پیام تهدید بدان وعده داده شده است نباید منطبق بر ماده ۴۲ و ۵۱ منشور گردد. لذا چنانچه دولتی در پاسخ به کارگزار تهدید بگوید که در صورت تحقق حمله از جانب تهدیدگر به او حمله خواهد کرد، تهدیدش مشمول وصف قانونی خواهد بود زیرا تحقق آن منطبق بر مؤلفه دفاع مشروع مندرج در ماده ۵۱ منشور است. در بخش ۴-۴ توضیحات کاملی پیرامون این ویژگی ارائه خواهد شد.

۳-۱-۴- پیام تهدید می‌بایست ابلاغ شده باشد

نکته دیگر مسئله ابلاغ پیام تهدید به مخاطب آن است. در خصوص لزوم ابلاغ پیام تهدید اختلاف نظری نیست لیکن نحوه ابلاغ پیام محل بحث است. به زعم برخی تفاوتی میان ابلاغ صریح، ضمنی، کتبی یا شفاهی نیست و مسئله مهم دریافت پیام تهدید است (Sears, 2021: 9). برخی همچون شاختر^۱ معتقدند که ابلاغ پیام تهدید باید به طور صریح باشد. صریح‌ترین شکل ابلاغ پیام تهدید التیماتوم^۲ یا همان اتمام حجت است که در آن کارگزار تهدید طی یک پیام کتبی عدم کاربرد شیوه‌های مسالمت‌آمیز در خصوص حل یک اختلاف را ابراز نموده و مهلتی را برای مخاطب در نظر می‌گیرد. کارگزار تهدید طی این پیام حمله به مخاطب را در صورت عدم تحقق خواسته‌هایش طی مهلت معین گوشزد می‌کند (Le, 2018: 177). بدیهی است مادامی که پیام تهدید ابلاغ نگردد نمی‌توان از وجود تهدید سخن گفت زیرا تهدید مخاطبی ندارد.

۲-۴- شاخص‌های مؤثر در تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع

با رجوع به نظریات والت، بوزان و شماری از رساله‌های نظامی و تطبیق دیدگاه‌های مطروحه می‌توان گفت که شاخص‌های مربوط به تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع در ۶ عنوان قابل بررسی می‌باشد. این شاخص‌ها نسبی بوده و ارزش هر یک از آنها در تعیین جدیت تهدید نظامی از یک واحد سیاسی به واحد سیاسی دیگر متفاوت است. این شاخص‌ها عبارتند از:

۱-۲-۴- مجاورت

این معیار بدین معنا است که تهدید برخواسته از جغرافیای دولت‌های در مجاورت، که قلمرو سرزمینی آنها به وسیله آب یا خاک در همسایگی با مخاطب تهدید است از جدیت بیشتری برخوردار می‌باشد. بدیهی است که موقعیت استقرار تهدیدگر در توانایی انجام عملیات نظامی او مؤثر است. هر چه فاصله کارگزار تهدید از مخاطب تهدید دورتر باشد تهدید نظامی او از جدیت کمتری برخوردار خواهد بود؛ زیرا کارگزار تهدید نمی‌تواند از تمام توان عملیاتی خویش استفاده

¹. Legitimate defense

². Oscar Schachter

³. Ultimatum

کند. در مقابل هر قدر کارگزار تهدید در فاصله کمتری از حوزه تهدید مستقر باشد بر جدیت تهدیدات نظامی او افزون می‌گردد. اگر چه توسعه و توجه به کاربردهای جدید تسلیحات نظامی کنترل از راه دور همچون موشک بالستیک^۱ و پهپاد^۲ از اهمیت این شاخص می‌کاهد (Hamilton and Ochmanek, 2020: 14-19)، اما این شاخص همچنان از اهمیت بالایی برای تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع برخوردار است. والت و بوزان در تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع به این شاخص توجه نموده و رساله‌های نظامی نیز از این شاخص غافل نشدند (Tzu, 2019: 75-92).

۲-۲-۴- زمان مورد نیاز جهت عملیاتی شدن تهدید

جدیت آن دسته از تهدیدات نظامی که برای تبدیل شدن از حالت بالقوه به حالت بالفعل نیازمند صرف شدن زمان معقول هستند کم و در مقابل آن دسته از تهدیدات نظامی که در حداقل زمان قابلیت بالفعل شدن را داشته باشند زیاد است. در هنگام ارزیابی این شاخص اصلی می‌بایست به چند شاخص فرعی توجه کرد. شاخص قطعیت^۳ بر مصادیقی همچون استقرار پنهان تجهیزات و تسلیحات نظامی کارگزار تهدید در نزدیکی حوزه مخاطب تهدید و جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات پیرامون قدرت نظامی مخاطب تهدید توسط او دلالت دارد. شاخص اولیه^۴ انعکاس دهنده طرح‌هایی است که قبل از حمله مستلزم اجرا هستند. در اینجا می‌توان از استخدام نیروهای جدید، آموزش‌های پیشرفته و فشرده و ساماندهی آمادی نام برد. شاخص ثانویه^۵ نیز گونه‌ای از شم تجربی است که برخلاف دو شاخص اخیر قابل مشاهده نیست و در کشف آن دانش و تجربه رهبران سیاسی و نظامی در حوزه‌های سیاسی، نظامی، تاریخی و... مؤثر می‌باشد (مرادیان، ۱۳۹۷: ۸۱)؛ (Moradian, 2019: ۸۱). شاخص قطعیت و اولیه در کنار یکدیگر زمان مورد نیاز جهت عملیاتی شدن تهدید را به حداقل می‌رسانند.

۳-۲-۴- هویت کارگزار تهدید

هویت کارگزار تهدید تأثیر زیادی در سنجش جدیت تهدید نظامی دارد. چنانچه کارگزار تهدید دولت باشد تهدید نظامی او از جدیت کمتری برخوردار است؛ زیرا دولت دارای قلمرو^۶، جمعیت و حاکمیت مشخص بوده و متجاوزترین آنها قائل به حداقل مقرراتی هستند (Schuett and Stirk, 2015: 10-22). البته چنانچه دولت کارگزار تهدید از سوی یک پیمان نظامی حمایت شود قاعدتاً جدیت تهدیدات نظامی او افزایش خواهد یافت. حال چنانچه کارگزار تهدید تروریسم باشد

¹. Ballistic Missile

². Unmanned Aerial Vehicle (UAV)

³. Certainty Index

⁴. Preliminary Index

⁵. Secondary Index

⁶. Territory

جدیدت تهدید نظامی مضاعف خواهد شد؛ زیرا تروریست‌ها سرزمین مشخصی ندارند و عمده اقداماتشان افراطی، شهادت‌طلبانه و غیر قابل پیش‌بینی است (ابراهیم‌زاده و ملکی‌زاده، ۱۴۰۰: ۹۵)؛ (Ebrahimzadeh and Molkizadeh, 2021: 95).

۴-۲-۴-۵- دامنه و زمینه تهدید^۱

هر قدر دامنه یا وسعت جغرافیایی که توسط تهدید نظامی دچار مخاطره شده است محدودتر باشد طبیعتاً از جدیدت کمتری برخوردار خواهد بود. البته عدم گسترده‌گی دامنه تهدید نظامی گاه به دلیل تمرکز تهدیدگر بر منافع حیاتی و اولیه رقیب خود است که در این حالت خود از عوامل تشدید کننده جدیدت آن تهدید محسوب می‌شود. زمینه تهدید می‌تواند ناشی از ضعف شدید توان نظامی و اقتصادی دولت مخاطب تهدید، نارضایتی شدید شهروندان، حمایت جریان‌های سیاسی و یا حتی پذیرش ضمنی مردم و حمایت آنها از حمله بیگانه به دولت متبوعشان باشد (افشردی و نوروزانی، ۱۳۹۵: ۱۹۱)؛ (Afshardi and Norouzani, 2016: 191).

۴-۲-۵- هدف تهدید^۲

در سال ۱۹۶۰ هرمن کان^۳ تهدیدات را حسب اهدافشان به چهار سطح تقسیم نمود. در این تقسیم‌بندی تهدید شدن موجودیت دولت، تهدید شدن منافع حیاتی دولت، تهدید شدن منافع غیرحیاتی دولت و تهدید شدن منافع متحدان به ترتیب تهدیدات سطح ۱ تا ۴ را شکل می‌دهند. از نظر کان، تهدیدات سطح ۱ و ۲ از جدیدت بالاتری برخوردار هستند (علاماتی، ۱۳۹۶: ۸۱)؛ (Alamati, ۲۰۱۸: ۸۱).

۴-۲-۶- سطح روابط بین‌المللی^۴

تبادل تهدید نظامی میان دو یا چند دولت هنگامی که روابطشان در سایر عرصه‌های مختلف بین‌المللی از جمله مبادلات تجاری و روابط دیپلماتیک دوستانه است و صرفاً در موارد جزئی دچار اختلاف هستند از جدیدت زیادی برخوردار نیست. حال چنانچه این دولت‌ها در حوزه‌های مختلف از روابط دچار تضاد، تعارض و تنش باشند بر جدیدت تهدید نظامی تبادل شده میان آنها افزون می‌گردد. البته نباید وجود روابط دوستانه و پیام‌های متواضعانه را دال بر کاربرد همیشگی این دیدگاه دانست. سون تزو^۵ در این خصوص می‌گوید: «آنگاه که پیام‌های واصله از جانب دشمن ملایم و

¹ The Domain and Field of Threat

² The Purpose of the Threat

³ Herman Conn

⁴ Level of International Relations

⁵ Conflict

⁶ Tension

⁷ Sun Tzu

متواضعانه است لیکن نشانه‌های تدارکات جنگی او رو به تشدید می‌باشد دشمن به فکر پیشروی و حمله است» (Tzu, 2019: 63).

۳-۴- فایده آشنایی با شاخص‌ها

خلاء حقوقی و تحقیقاتی پیرامون ارائه منسجم شاخص‌های مؤثر در تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع به قدر کافی ضرورت فراهم آوردن این متن را توجیه می‌نماید. واکنش در برابر هر پدیده‌ای در گرو شناخت آن پدیده است؛ لذا نمی‌توان انتظار داشت که دولت مخاطب تهدید بدون اینکه توانایی تفکیک تهدید نظامی قریب‌الوقوع از منفعلانه را داشته باشد اقدامات متناسب و مقتضی در برابر آن را در دستور کار خویش قرار دهد. فایده دیگر آشنایی با شاخص‌های اخیر تفکیک مصادیق دفاع پیش‌دستانه و دفاع پیش‌گیرانه از یکدیگر است. می‌دانیم که دفاع پیش‌دستانه جواز توسل به زور را احساس یک تهدید نظامی یا حتی غیرنظامی منفعلانه می‌داند (McCormack and Pascoe, 2017: 1112). اگر چه دفاع پیش‌دستانه از قابلیت توجیه عقلانی بیشتری نسبت به دفاع پیش‌گیرانه برخوردار است اما حقیقت این است که هر دو واژه فوق در تعارض فاحش با ماده ۵۱ منشور بوده و هیچ یک از مصادیق آن به صراحت مقبول حقوق بین‌الملل واقع نشده است لیکن این امر از ضرورت تفکیک تهدید نظامی قریب‌الوقوع از نوع منفعلانه آن نمی‌کاهد. این ضرورت هنگامی بیشتر ملموس می‌شود که به اختلاف نظر میان نویسندگان پیرامون مصادیق دفاع پیش‌دستانه و پیش‌گیرانه توجه کنیم. مثلاً در برخی منابع حمله آمریکا به افغانستان در سال ۲۰۰۱ مصداق دفاع پیش‌دستانه و در برخی دیگر مصداق دفاع پیش‌گیرانه شناخته شده است. از این جهت آشنایی با شاخص‌های مذکور کمک می‌کند تا با تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع و منفعلانه از یکدیگر، مصادیق دفاع پیش‌دستانه و پیش‌گیرانه را نه با رجوع به یک سیستم ادراک شخصی و بلکه با رجوع به مجموعه‌ای از اصول از یکدیگر تفکیک کنیم. بر اساس آنچه گفته شد چنانچه دولتی در برابر یک تهدید نظامی قریب‌الوقوع دست به واکنش مسلحانه زده باشد اقدامش مصداقی از دفاع پیش‌دستانه و چنانچه اقدام مسلحانه در برابر یک تهدید منفعلانه انجام شود مصداقی از دفاع پیش‌گیرانه محقق شده است (ذاکریان، ۱۳۹۹: ۱۳۲)؛ (Zakerian, 2020: 132).

۴-۴- جایگاه تهدید و راهکارهای قانونی واکنش به تهدید از منظر حقوق بین‌الملل

به راستی حقوق بین‌الملل چه دیدگاهی نسبت به اعمال تهدید در روابط بین‌المللی دارد؟ برای پاسخ به این پرسش می‌بایست به رویه دولت‌ها رجوع کنیم زیرا حقوق بین‌الملل یک نظام هنجاری است که رفتار دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی نقش مهمی در ایجاد این نظام هنجاری ایفا می‌کند (قنبری، ۱۳۹۸: ۲۲)؛ (Ghanbari, 2019: 22). در نگاه کلی رویه دولت‌ها گویای ممنوعیت اعمال تهدید در روابط بین‌المللی است. این مهم را می‌توان با مرور متن معاهدات دوجانبه و

چندجانبه‌ای که برخی از مفاد آن دلالت به ممنوعیت اعمال تهدید در روابط بین‌المللی دارند احراز نمود (Dipalo, 2018: 61). در رأس این معاهدات نام منشور ملل متحد می‌درخشد. در کنار منشور می‌توان از پاراگراف هفتم مقدمه اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی^۱، ماده ۳۰۱ کنوانسیون حقوق دریاهای ماده ۲ اساسنامه سازمان کنفرانس اسلامی^۲ نام برد که جمیعاً مسئله ممنوعیت اعمال زور و تهدید در روابط بین‌المللی را مردود دانستند. همچنین در یک قرن اخیر مصادیق زیادی از تهدید در روابط بین‌المللی از سوی دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی محکوم گشته است. مثلاً شورای امنیت طی قطعنامه ۱۸۶^۳ ترکیه را به خودداری از تهدید قبرس فرا خواند. همچنین پس از حمله جنگنده‌های اسرائیل به نیروگاه هسته‌ای تموز در عراق، شورای امنیت طی قطعنامه ۴۴۸۷^۴ اقدام اخیر را محکوم و عراق را مستحق دریافت غرامت دانست. نکته مهم آن است که شورا از اسرائیل درخواست کرد تا دیگر حتی تهدید به انجام چنین حملاتی نکند (Sutter, 2016: 1). در مقابل رویه فوق برخی از دولت‌ها همچون انگلستان مدعی هستند که توسل به تهدید در راستای اجبار دولت‌ها به انجام تعهداتشان قابل توجیه است؛ (قاسمی و چاریخش، ۱۳۹۱: ۱۴۱)؛ (Ghasemi and Chahrbakhsh, 2012: 141).

حال نوبت طرح این پرسش است که دولت مخاطب تهدید چه اقدامات قانونی را می‌تواند در مقام واکنش به تهدید نظامی غیرقانونی انجام دهد؟ در پاسخ باید گفت که دولت مخاطب تهدید چند گزینه برای انتخاب دارد (Sears, 2021: 11).

دولت مخاطب تهدید می‌تواند با یک پیام تهدیدآمیز به تهدیدگر پاسخ دهد. در اینجا این پرسش مطرح می‌شود که با وجود ممنوعیت اعمال تهدید در روابط بین‌المللی چگونه می‌توان تهدید را با تهدید پاسخ داد؟ خالی از لطف نیست که بدانیم هر تهدیدی لزوماً غیرقانونی نیست. دیوان بین‌المللی دادگستری^۵ در پرونده تهدید به استفاده و استفاده از تسلیحات هسته‌ای اعلام کرد: «هر توسل به زوری که قانونی باشد تهدید به توسل بدان نیز قانونی است» (I.C.J Reports, 1996). نقطه مقابل این موضع آن است که هر توسل به زوری که غیرقانونی باشد، تهدید به توسل بدان نیز غیرقانونی است (Izmir, 2016: 64). ملاحظه می‌گردد به زعم دیوان ممنوعیتی در خصوص استفاده از تهدید قانونی وجود ندارد پس می‌توان گفت که استفاده از تهدید قانونی در برابر تهدید غیرقانونی شاید منطبق با نص صریح منشور نباشد لیکن مغایرتی با آن نیز ندارد. نظر شما را به یک مصداق از

¹. International Criminal Court (ICC)

². Convention on the Law of the Sea

³. Organisation of Islamic Cooperation

⁴. 4 March 1964

⁵. 19 June 1981

⁶. International Court of Justice (ICJ)

مکانیسم فوق جلب می‌کنیم. دونالد ترامپ^۱ طی یک سخنرانی در سال ۲۰۲۰ اعلام کرد: «در صورت لزوم کره شمالی را با خاک یکسان می‌کنیم» (Holland and Mason, 2017). چند روز بعد کیم جون اون رهبر کره شمالی در پاسخ به اظهارات ترامپ اعلام کرد: «در صورت خطای ایالات متحده برای ما فرق نخواهد کرد که چه کسی در رأس قدرت آن کشور باشد. ما دشمن بزرگ را تنبیه خواهیم کرد» (Bandow, 2021). این دو تهدید در مقام قیاس یکسان نیستند. تحقق تهدید ترامپ بدون حمله مسلحانه کره شمالی منتهی به بروز مصداقی از تجاوز خواهد شد لیکن کره شمالی در پیام تهدید خود تلویحاً به یک حق قانونی موسوم به دفاع مشروع اشاره کرده است. اما اینکه آیا دولت مخاطب تهدید می‌تواند در برابر تهدید نظامی غیرقانونی ولو قریب‌الوقوع تهدیدگر، متوسل به زور علیه او شود یا خیر باید گفت پاسخ منفی است. نص ماده ۵۱ منشور توسل به زور از سوی دولت‌ها را صرفاً مشروط به قربانی شدن آنها توسط یک حمله مسلحانه دانسته است (ضیائی بیگدلی، ۱۳۹۷: ۳۲)؛ (Ziaei Bigdeli, 2018: 32). اگر چه مقیاس این حمله مسلحانه مشخص نشده لیکن بدون شک دولتی که قربانی یکی از مصادیق مندرج در ماده ۳ قطعنامه ۳۳۱۴ شده باشد مادامی که شورای امنیت اقدامی انجام ندهد حق دفاع مشروع از خود را خواهد داشت (ذاکریان و کلاهی خیابان، ۱۳۹۶: ۴۵۰)؛ (Zakerian and Kolahikhiaban, 2018: 450).

کاهش مناسبات تجاری و دیپلماتیک با دولت تهدیدگر (عاکفی قاضیانی و عاکفی قاضیانی، ۱۳۹۹: ۱۲۳)؛ (Akefi ghaziani and Akefi ghaziani, 2020: 123)، و انجام مانور نظامی گزینه دیگری است که مخاطب تهدید در مقام واکنش قانونی به تهدیدات نظامی غیرقانونی در اختیار دارد. دولت مخاطب تهدید باید توجه داشته باشد که مانور نظامی صرفاً می‌بایست با هدف نشان دادن آمادگی نیروها جهت انجام دفاع مشروع انجام شود. لذا این مانور نباید منتهی به نقض ماده ۲ منشور یا نقض اصل حاکمیت سرزمینی تهدیدگر گردد زیرا در صورت ورود نیروهای حاضر در مانور به قلمرو آبی، خاکی و هوایی دولت تهدیدگر بهانه لازم به او داده خواهد شد که با استفاده از پوشش قانونی ماده ۳ قطعنامه ۳۳۱۴ و به استناد تجاوز صورت گرفته به قلمرو خویش غایت اولیه خود را عملی سازد. بدیهی است که نقض اصل حاکمیت سرزمینی دولت تهدیدگر به دلیل تهدید نظامی غیرقانونی او به هیچ وجه با یکدیگر تناسب ندارد.

باید توجه داشت که انجام موارد فوق می‌تواند روابط بین‌المللی هر دو طرف را وارد وضعیت تنش یا بحران کند که این امر خود بر خلاف اهدافی است که مقدمه منشور جوئی آن است. به بیان بهتر واکنش به یکایک تهدیدات نظامی غیرقانونی خود باعث فاصله گرفتن از یافتن روشی

¹. Donald John Trump

². Kim Jong-un

³. 14 December 1974

جهت حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات خواهد بود. لذا بهتر است دولت‌ها در برابر تهدیدات منفعلانه موضع منفعل؛ و در برابر تهدیدات نظامی غیرقانونی و قریب‌الوقوع حد المقذور به شیوه‌های حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات توجه کنند.

حال چنانچه دولت مخاطب تهدید با تهدیدگری مواجه شود که نه تنها به لحاظ نظامی در درجه بسیار ضعیفی نسبت به تهدیدگر قرار دارد، بلکه تهدیدگر از نظر مناسبات تجاری و دیپلماسی نیز احتیاجی به همکاری با دولت مخاطب تهدید ندارد چاره چیست؟ از آنجا که تهدید می‌تواند منشأ نقض صلح و امنیت بین‌المللی محسوب شود و به موجب منشور کلیه اعضای ملل متحد متعهد به حفاظت از صلح و امنیت بین‌المللی شدند، لذا مخاطب تهدید می‌تواند مسئله را به شورای امنیت ارجاع دهد. البته این حق حتی برای کشورهای توانمند از نظر نظامی، تجاری و دیپلماسی نیز وجود دارد و صرفاً متعلق به کشورهای ضعیف نیست. ذیل ماده ۵۰ طرح تنظیمی کمیسیون حقوق بین‌الملل حق دولت‌ها مبنی بر ارجاع چنین وضعیت‌هایی به شورای امنیت مورد شناسایی قرار گرفته است (آذر میان، ۱۳۹۸: ۱۰۹)؛ (Azarmian, 2019: 109). شورا حسب اختیارات خویش ذیل ماده ۳۹ منشور می‌تواند اقدامات گسترده‌ای را برای حفظ صلح علیه تهدیدگر اعمال کند.

نتیجه‌گیری

از آنجا که هیچ یک از اسناد مذکور در این تحقیق تهدید را تعریف نکردند و نیز در کلیه آنها پس از واژه تهدید بلافاصله از قید (توسل به زور) استفاده شده است می‌توان اینگونه تحلیل کرد که مقصود از تهدید گونه نظامی آن بوده و نویسندگان اسناد مذکور لزومی بر تأکید نسبت بدان نمی‌دیدند. برای تشخیص این نوع از تهدیدات به ۳ شاخص اشاره شد. هدف اصلی از انجام این تحقیق خلق یک دستگاه تحلیلی جهت تفکیک تهدید نظامی قریب‌الوقوع از منفعلانه بود که این مهم تا حدودی از رهگذر مرور دیدگاه‌های نظریه توازن تهدید، مکتب کپنهاگ و رساله‌های نظامی متعدد حاصل گشت و ۶ شاخص مؤثر در این زمینه شناسایی شدند. با تمام انتقاداتی که بر این دستگاه تحلیلی وارد است باید اقرار کرد در شرایطی که جامعه بین‌المللی حتی از توافق بر سر تعریف تهدید عاجز مانده، صحبت از استقرار چنین دستگاهی بسیار زود هنگام به نظر می‌رسد؛ کاربردی جز تحلیل‌های آکادمیک ندارد؛ و صرفاً یک پیش‌نویس پیشنهادی برای طراحی جامع چنین دستگاهی محسوب می‌گردد. به هر حال مادامی که روشی نوین برای تشخیص تهدید نظامی قریب‌الوقوع از نوع منفعلانه آن وجود نداشته باشد قائل بودن به همین دستگاه تحلیلی بسیار منطقی‌تر از انکار آن است.

مشخص شد که به موجب مقررات بین‌المللی دولت مخاطب تهدید حق ارجاع وضعیت به شورای امنیت را خواهد داشت لیکن در فرضی که دولت مخاطب تهدید وضعیت را به شورای امنیت ارجاع ندهد و بنا به هر دلیلی تهدید یکی از طرفین عملی شود شورا ملکف خواهد شد تا به

مسئله ورود پیدا کند. پیشنهاد خود را در قالب یک پرسش مطرح می‌کنیم. چرا شورای امنیت به عنوان رکنی که در نهایت می‌بایست به اینگونه چالش‌ها رسیدگی کند موضعی را جهت ممنوعیت اعمال تهدید ایجاد نمی‌کند تا از رهگذر آن شاهد کاهش مجادلات نظامی باشیم؟ مقصود ما از این مواضع صرفاً مواردی نظیر اعمال مجازات‌های اقتصادی فوری علیه تهدیدگر است. می‌دانیم که شورا یک رکن سیاسی بوده و در برخی مواقع نمی‌تواند اقداماتی ولو سازنده را اتخاذ کند لیکن باید پذیرفت که هیچ مرجعی همانند شورا نمی‌تواند از حرکت دولت‌ها به سوی استقرار نظامی که در آن صرف اعمال تهدید مستحق تحمل مجازات باشد حمایت کند. اگر شورا توانسته است موضعی مناسبی در برابر اکثر مصادیق توسل به زور اتخاذ کند قطعاً می‌تواند موضعی در خصوص اعمال تهدید را نیز مد نظر قرار دهد. در سایه موضع نسبتاً منفعلانه شورای امنیت در برابر مصادیق اعمال تهدید در روابط بین‌المللی، تصویب اسناد بین‌المللی مختلف که بعضی از مفاد آن دلالت بر ممنوعیت توسل به تهدید در روابط بین‌المللی دارد و توسط اکثر کشورها به تصویب رسیده گویای آن است که در صورت اتخاذ مواضع مستحکم شورا در برابر مصادیق تهدید به توسل به زور، دولت‌ها از این چتر حمایتی بهره خواهند برد و با ابتکار عمل بیشتری مسئله مقابله با دولت‌های تهدیدگر را از رهگذر انعقاد کنوانسیون‌ها و یا مجمع عمومی سازمان ملل متحد دنبال خواهند کرد. در نهایت معتقدیم بهترین واکنش در برابر تهدیدات نظامی منفعل بی‌توجهی و عاقلانه‌ترین واکنش در برابر تهدیدات نظامی قریب‌الوقوع، پیگیری روش‌های مسالمت‌آمیز حل و فصل اختلافات توأم با حفظ آمادگی نظامی است.

منابع فارسی

۱. آذرمیان قره‌بلاغ، علی. (۱۳۹۸). قدرت و تهدید در روابط بین‌الملل. انتشارات کیهانشان علم. تهران، چاپ اول.
۲. ابراهیم‌زاده، پوریا، ملکی‌زاده، امیرحسین. (۱۴۰۰). جایگاه دفاع پیش‌دستانه از منظر حقوق بین‌الملل با تأکید بر تبیین موانع حقوقی بین‌المللی اعمال آن جهت حفاظت از غیرنظامیان. فصلنامه مطالعات بین‌المللی. (۱۸) ۲. ۸۳-۱۰۰.
۳. افشردی، محمد حسین، نوروزانی، شهرام. (۱۳۹۵). دکترین جنگ پیشگیرانه آمریکا در مناطق پیرامونی جمهوری اسلامی ایران. انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی (داعا). تهران، چاپ اول.
۴. ترو، سان. (۱۳۹۸). هنر جنگ. ترجمه محمود حمیدخانی. انتشارات سیته. تهران، چاپ اول.
۵. دوست‌محمدی، محمدرضا. (۱۳۸۷). ارزیابی و سنجش تهدیدات. فصلنامه علوم و فنون نظامی. (۱۲) ۵. ۷-۲۵.
۶. دیکسون، مارتین. (۲۰۱۸). درآمدی بر حقوق بین‌الملل. ترجمه مهدی ذاکریان و حسن سعید

- کلاه‌خیابانی. انتشارات خرسندی، تهران، چاپ اول.
۷. ذاکریان، مهدی. (۱۳۹۹). تمایزات واکنش قانونی به زور محتمل در روابط بین‌الملل. فصلنامه علمی مطالعات بین‌المللی پلیس. (۴۴)۱۱. ۱۱۴-۱۳۵.
۸. ضیائی بیگدلی، محمدرضا. (۱۳۹۷). حقوق جنگ: حقوق بین‌الملل مخاصمات مسلحانه. دانشگاه علامه طباطبائی. تهران، چاپ ششم.
۹. عاکفی قاضیانی، محمد. عاکفی قاضیانی، موسی. (۱۳۹۹). عملکرد نظام امنیت جمعی سازمان ملل متحد؛ توسل به زور با تجویز شورای امنیت. فصلنامه مطالعات بین‌المللی. (۱۷)۱. ۱۳۹-۱۱۵.
۱۰. عبدالله‌خانی، علی. (۱۳۹۸). تهدیدات امنیت ملی: شناخت و روش. موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر ایران. تهران، چاپ دوم.
۱۱. قاسمی، علی، چهاربخش، ویکتور بارین. (۱۳۹۰). تهدید به زور و حقوق بین‌الملل. پژوهش حقوق عمومی. (۱۴)۳۶. ۱۳۳-۱۵۶.
۱۲. قنبری، سمیه. (۱۳۹۸). مفهوم جامعه بین‌الملل و تلاش برای پیوند میان حقوق بین‌الملل و روابط بین‌الملل. فصلنامه مطالعات بین‌المللی، (۱۶)۱. ۷-۳۰.
۱۳. مرادیان، محسن. (۱۳۹۷). درآمدی بر درک امنیت ملی و ماهیت تهدیدات. انتشارات دانشگاه دانشگاه عالی دفاع ملی (داعا)، تهران، چاپ اول.

English References

1. Bandow, D. (2021). North Korea Needs the Bomb to Protect Itself from America. *Foreign Policy*, July 7, at: <https://foreignpolicy.com/2021/07/07/north-korea-nuclear-weapons-united-states-deterrence/>
2. Brzica, N. (2018). Understanding Contemporary Asymmetric Threats. *Croatian International Relations Review*, 24 (83), 34-51. Doi: <https://doi.org/10.2478/cirr-2018-0013>
3. Dictionary of Military and Associated Terms. (2010). *US Department of Defense*, Washington D.C, at: https://irp.fas.org/doddir/dod/jp1_02.pdf
4. Dipalo, S. (2018). The Security Council's Non-Determination of a Threat to the Peace as a Breach of International Law. *Pécs Journal of International and European Law (PJIEL)*, 1, 61-82. at: <http://ceere.eu/pjiel/wp-content/uploads/2018/08/PJIEL1801.pdf>
5. Flanagan, S. J., Anika, B., Irina, A. C., Katherine, C., Kirkwood, G., Massicot, D., Reach, C. (2021). NATO, and Black Sea Security. *RAND Corporation*, Santa Monica, First Edition, at: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA357-1.html

6. Hamilton, T., Ochmanek, D. (2020). Operating Low-Cost, Reusable Unmanned Aerial Vehicles in Contested Environments: Preliminary Evaluation of Operational Concepts. *RAND Corporation*, Santa Monica, First Edition. at: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR4407.html
7. Holland, S., Mason, J. (2017). If threatened, U.S. will 'totally destroy' North Korea, Trump vows. September 19, at: <https://www.reuters.com/article/us-un-assembly-trumpidUSKCN1BU0B3>
8. I.C.J Reports. (1996). Advisory Opinion: Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons. at: <http://www.worldlii.org/int/cases/ICJ/1996/2.html>
9. Izmir, O. (2016). What are The Laws of War? Legality of The Threat or Use of Nuclear Weapons. *The Journal of International Scientific Researches*, 1(1), 63-77. Doi: <https://doi.org/10.23834/isrjournal.251515>
10. Jouinia, M., Arfa Rabaia, L. B., Aissab, A. B. (2014). Classification of security threats in information systems. *5th International Conference on Ambient Systems, Networks and Technologies*, 5(32), 489-496. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2014.05.452>
11. Le, A. (2018). The Alternatives to War, by James Pattison. *Journal of Military Ethics*, 17(2-3), 177-180. Doi: [10.1080/15027570.2018.1544539](https://doi.org/10.1080/15027570.2018.1544539)
12. Lutz, J. M., Lutz, B. J. (2019). *Global Terrorism*. *Routledge Publisher*, London, Fourth Edition.
13. McCormack, D., Pascoe, H. (2017). Sanctions and Preventive War. *Journal of Conflict Resolution*, 61(8), 1711– 1739. doi: <https://doi.org/10.1177/0022002715620471>
14. Melling, G. (2019). The use of force in international law. *Journal on the Use of Force and International Law*, 2(6), 329-337. Doi: <https://doi.org/10.1080/20531702.2019.1691365>
15. Nelson, C. (2017). *Pearl Harbor: From Infamy to Greatness*. *Scribner*, New York, Second Edition.
16. Schuett, R., Stirk, P. M. R. (2015). *The Concept of the State in International Relations: Philosophy, Sovereignty and Cosmopolitanism*. *Edinburgh University Press*, Edinburgh, First Edition.
17. Sears N. A. (2021). International Politics in the Age of Existential Threats. *Journal of Global Security Studies*, 6(3), 1-27. Doi: <https://doi.org/10.1093/jogss/ogaa027>
18. Sutter, B. (2016). *Operation Opera*. *Stanford University*, March 13, at:

<http://large.stanford.edu/courses/2016/ph241/sutter2/>

19. Tabatabai, A. M., Samuel, A. T. (2017). What the Iran-Iraq War Tells Us about the Future of the Iran Nuclear Deal. *International Security*, 42(1), 152–185. Doi: https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00286
20. Watts, S., Johnston, T., Lane; M., Mann, S., McNerney M. J., Brooks, Andrew. (2018). Building Security in Africa: An Evaluation of U.S. Security Sector Assistance in Africa from the Cold War to the Present. *RAND Corporation*, Santa Monica, First Edition, at: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2447.html

Translated References to English

1. Abdullah Khani, A. (2019). Threats and national security: knowledge and methods. *Tehran International Studies and Reserch Institute*, Tehran, Second Edition. **(In Persian)**
2. Afshardi, M. H., Norouzani, S. (2016). The Doctrine of the American Preventive War in the Peripheral Areas of the Islamic Republic of Iran. *Higher National Defense University (DAA)*, Tehran, First Edition. **(In Persian)**
3. Akefi Ghaziani, M., Atefi Ghaziani, M. (2020). Performance of the United Nations Collective Security System: The Use of Force with the Prescription of the Security Council. *Journal of International Studies (ISJ)*, 1(17), 115-139. Doi: [10.22034/ISJ.2020.113770](https://doi.org/10.22034/ISJ.2020.113770) **(In Persian)**
4. Alamati, G. R. (2018). Introspective injuries and threats. *Higher National Defense University (DAA)*, Tehran, First Edition. **(In Persian)**
5. Azarmian, A. (2019). Power and Threat in International Law and Relations. *Kahkeshan elm*, Tehran, First Edition. **(In Persian)**
6. Bandow, D. (2021). North Korea Needs the Bomb to Protect Itself from America. *Foreign Policy*, July 7, at: <https://foreignpolicy.com/2021/07/07/north-korea-nuclear-weapons-united-states-deterrence/>
7. Brzica, N. (2018). Understanding Contemporary Asymmetric Threats. *Croatian International Relations Review*, 24 (83), 34-51. Doi: <https://doi.org/10.2478/cirr-2018-0013>
8. Dictionary of Military and Associated Terms. (2010). *US Department of Defense*, Washington D.C, at: https://irp.fas.org/doddir/dod/jp1_02.pdf

9. Dipalo, S. (2018). The Security Council's Non-Determination of a Threat to the Peace as a Breach of International Law. *Pécs Journal of International and European Law (PJIEL)*, 1, 61-82. at: <http://ceere.eu/pjiel/wp-content/uploads/2018/08/PJIEL1801.pdf>
10. Dixson, M (2018). An Introduction to International Law. Translated by Mehdi Zakerian and hasan saeed Kolahkiabani, *Khorsandi Publications* , Tehran, Firsh Edition. **(In Persian)**
11. Doostmohammadi, M. R. (2009). Assessing and assessing threats. *Military Science and Tactics (QJMST)*, 5(12), 7-25. at: http://www.qjmst.ir/article_27109.html **(In Persian)**
12. Ebrahimzadeh, P., Molkizadeh, A. (2021). The Position of Pre-emptive Defense from the Perspective of International Law with Emphasis on Explaining International Legal Barriers to Its Application to Protect Civilians. *International Studies Journal (ISJ)*, 18(2), 83-100. Doi: 10.22034/isj.2021.288991.1509. **(In Persian)**
13. Flanagan, S. J., Anika, B., Irina, A. C., Katherine, C., Kirkwood, G., Massicot, D., Reach, C. (2021). NATO, and Black Sea Security. *RAND Corporation*, Santa Monica, First Edition, at: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA357-1.html
14. Ghanbari, S. (2019). The Concept of International Society and Attempt to Link International Law and International Relations. *International Studies Journal (ISJ)*, 16(1), 7-30. Doi: [10.22034/isj.2019.93074](https://doi.org/10.22034/isj.2019.93074). **(In Persian)**
15. Ghasemi, A., Chahrbakhsh, V. B. (2012). Threat to force and international law. *Public Law Research*, 14(36), 133-156. at: https://qjpl.atu.ac.ir/article_2413.html?lang=fa **(In Persian)**
16. Hamilton, T., Ochmanek, D. (2020). Operating Low-Cost, Reusable Unmanned Aerial Vehicles in Contested Environments: Preliminary Evaluation of Operational Concepts. *RAND Corporation*, Santa Monica, First Edition. at: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR4407.html
17. Holland, S., Mason, J. (2017). If threatened, U.S. will 'totally destroy' North Korea, Trump vows. September 19, at: <https://www.reuters.com/article/us-un-assembly-trumpidUSKCN1BU0B3>
18. I.C.J Reports. (1996). Advisory Opinion: Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons. at: <http://www.worldlii.org/int/cases/ICJ/1996/2.html>
19. Izmir, O. (2016). What are The Laws of War? Legality of The Threat or Use of Nuclear Weapons. *The Journal of International Scientific Researches*, 1(1), 63-77. Doi:

<https://doi.org/10.23834/isrjournal.251515>

20. Jouinia, M., Arfa Rabaia, L. B., Aissab, A. B. (2014). Classification of security threats in information systems. *5th International Conference on Ambient Systems, Networks and Technologies*, 5(32), 489-496. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2014.05.452>
21. Le, A. (2018). The Alternatives to War, by James Pattison. *Journal of Military Ethics*, 17(2-3), 177-180. Doi: [10.1080/15027570.2018.1544539](https://doi.org/10.1080/15027570.2018.1544539)
22. Lutz, J. M., Lutz, B. J. (2019). *Global Terrorism*. Routledge Publisher, London, Fourth Edition.
23. McCormack, D., Pascoe, H. (2017). Sanctions and Preventive War. *Journal of Conflict Resolution*, 61(8), 1711– 1739. doi: <https://doi.org/10.1177/0022002715620471>
24. Melling, G. (2019). The use of force in international law. *Journal on the Use of Force and International Law*, 2(6), 329-337. Doi: <https://doi.org/10.1080/20531702.2019.1691365>
25. Moradian, M. (2019). An Introduction to Understanding National Security and the Nature of Threats. *Higher National Defense University (DAA)*, Tehran, First Edition. **(In Persian)**
26. Nelson, C. (2017). *Pearl Harbor: From Infamy to Greatness*. Scribner, New York, Second Edition.
27. Schuett, R., Stirk, P. M. R. (2015). *The Concept of the State in International Relations: Philosophy, Sovereignty and Cosmopolitanism*. Edinburgh University Press, Edinburgh, First Edition.
28. Sears N. A. (2021). International Politics in the Age of Existential Threats. *Journal of Global Security Studies*, 6(3), 1-27. Doi: <https://doi.org/10.1093/jogss/ogaa027>
29. Sutter, B. (2016). Operation Opera. *Stanford University*, March 13, at: <http://large.stanford.edu/courses/2016/ph241/sutter2/>
30. Tabatabai, A. M., Samuel, A. T. (2017). What the Iran-Iraq War Tells Us about the Future of the Iran Nuclear Deal. *International Security*, 42(1), 152–185. Doi: https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00286
31. Tzu, S., translated by Mahmoud Hamidkhani. (2019). *Art of War*. Sitee Publications, Tehran, First Edition. **(In Persian)**
32. Watts, S., Johnston, T., Lane, M., Mann, S., McNerney M. J., Brooks, Andrew. (2018). *Building Security in Africa: An Evaluation of U.S. Security Sector Assistance in Africa*

from the Cold War to the Present. *RAND Corporation*, Santa Monica, First Edition, at:
https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2447.html

33. Zakerian, M. (2020). Distinctions of the legal response to possible coercion in international relations. *Police International Studies*, 11(44) Doi: [10.22034/interpol.2020.94984](https://doi.org/10.22034/interpol.2020.94984). **(In Persian)**
34. Ziaei Bigdeli, M. R. (2018). Law of War. *Allameh Tabatabai University*, Tehran, Sixth Edition. **(In Persian)**